

รายงานนวัตกรรมวิถีชีวิตใหม่ (New normal) ด้านสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น
การจัดการภาวะซีดเด็กวัยเรียน ผ่านงบประมาณ สปสช. แผนงานบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก
ปีงบประมาณ 2564

หลักการและเหตุผล

จากผลสำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) เฉลี่ยเด็กวัยเรียนในประเทศ ปี 2554 และ ปี 2559 ของกรมสุขภาพจิต พบมีแนวโน้มลดลงและต่ำกว่าค่าเป้าหมาย จาก IQ เฉลี่ย 98.60 เป็น 98.23 ซึ่งส่งผลต่อผลการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และการอ่าน (PISA Thailand) ในช่วงวัยต่อไปที่ลดลงเช่นกัน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็กวัยเรียนมีหลายปัจจัยโดยเฉพาะปัจจัยทางกายภาพในเรื่องภาวะโภชนาการของเด็กที่ต้องได้รับสารอาหารที่มีความจำเป็นและเพียงพอต่อการพัฒนาทางด้านร่างกายและสมอง โดยเฉพาะธาตุเหล็กเป็นสารอาหารสร้างเซลล์สมอง สร้างฮีโมโกลบินในเม็ดเลือดแดง ช่วยลำเลียงออกซิเจนไปยังเซลล์สมองและร่างกายให้ทำงานได้อย่างเต็มที่ และช่วยกระบวนการเพิ่มสารสื่อประสาท (Synaptic) ทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น ซึ่งถ้าขาดหรือได้รับไม่เพียงพอจะส่งผลให้การเจริญเติบโตผิดปกติ ออกซิเจนไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่เพียงพอ ส่งผลให้ร่างกายมีภาวะซีด อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย หงุดหงิดง่าย ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ไม่อยากรับประทานอาหาร ส่งผลต่อภาวะทุพโภชนาการ (ผอม เตี้ย) และทำให้ระบบประสาทและความจำมีความผิดปกติซึ่งไม่สามารถรักษาให้กลับคืนเป็นปกติได้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง และจากการศึกษาสถานการณ์ภาวะซีดในเด็กวัยเรียนเขตสุขภาพ ที่ 6 พบ ภาวะซีด ร้อยละ 22.8 โดยพบภาวะซีดในกลุ่มเด็ก 6-9 ปี มากกว่ากลุ่มเด็ก 10-14 ปี ร้อยละ 25.6 และ 20.4 ตามลำดับ จึงได้จัดทำแนวทางการจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กในเขตสุขภาพที่ 6 ขึ้น โดยพบร้อยละเด็ก 6-12 ปี ได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก เขตสุขภาพที่ 6 ในปี 2563 เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 48.26 และ 3.37 ตามลำดับ แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ 70 ดังนั้นเพื่อให้เด็กวัยเรียนเขตสุขภาพที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และลดอัตราการเกิดภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก จึงควรได้รับการตรวจคัดกรองภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก หาสาเหตุและรับการรักษาต่อไป รวมทั้งต้องส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนทุกคนได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กในปริมาณที่เพียงพอ จึงทำแผนงานบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ปีงบประมาณ 2564

วัตถุประสงค์

1. เพื่อบริการคัดกรองโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในเด็กชั้น ป. 1
2. เพื่อจัดบริการติดตามให้คำปรึกษายาเม็ดเสริมธาตุเหล็กในเด็กวัยเรียน
3. เพื่อจัดบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ป้องกันภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็กในเด็กวัยเรียน

กลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่ดำเนินการ

ประชากรเด็กวัยเรียนอายุ 6-12 ปี ที่มีเลขประจำตัว 13 หลัก ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 6

วิธีดำเนินงาน

1. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง หรือสำนักงานเขตสุขภาพที่ 6 และศูนย์อนามัยที่ 6 เพื่อกำหนดแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน การกำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน
2. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง จัดทำแผนงานบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ปีงบประมาณ 2564 เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแนวทางการบริหารงบประมาณสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

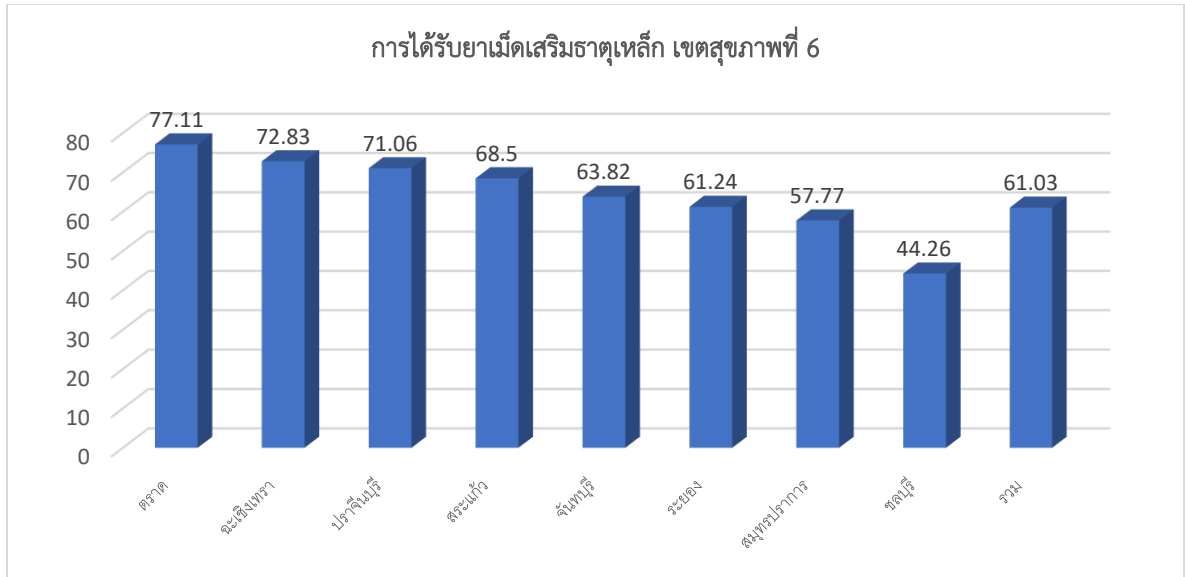
- ประเภทบริการ (P&P Area based: PPA) ปีงบประมาณ 2564 เสนอต่อดคณะอนุกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง
3. สำนักงานเขตสุขภาพที่ 6 โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่งและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง ประสานหน่วยบริการทุกระดับ เข้าร่วมดำเนินงานแผนงานบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ปีงบประมาณ 2564
 4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัดสรรเป้าหมายให้แก่หน่วยบริการในจังหวัด
 5. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง จัดสรรงบประมาณให้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพื่อบริหารจัดการต่อให้หน่วยบริการในจังหวัดตามระเบียบของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 6. หน่วยบริการทุกระดับในเขตสุขภาพที่ 6 จัดบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กและติดตามให้คำปรึกษา ตุลาคม - ธันวาคม 2563 บริการตรวจวัดค่าปริมาตรเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (Hematocrit: Hct) ภายในวันที่ เดือน พฤษภาคม - กรกฎาคม 2564 และส่งข้อมูลบริการในระบบ 43 แฟ้ม ภายใน 31 กรกฎาคม 2564
 7. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง ส่งข้อมูลบริการในระบบ 43 แฟ้ม ให้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง ภายในวันที่ 15 สิงหาคม 2564
 8. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 ระยอง ประมวลผลชดเชยบริการและสรุปแผนงานและเบิกจ่ายเงินงวดสุดท้าย ภายใน 30 กันยายน 2564

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

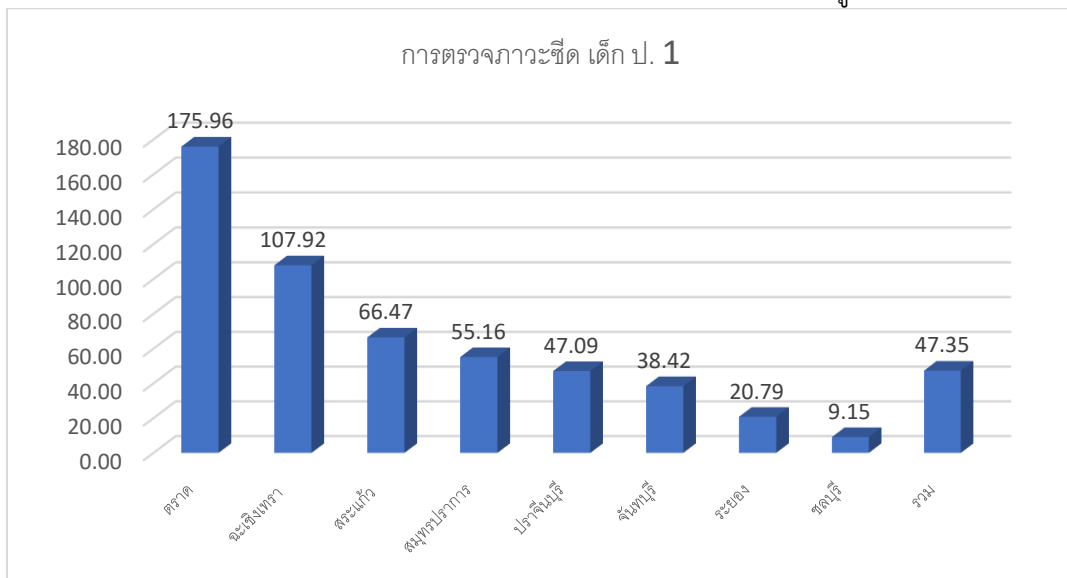
1. เด็กชั้น ป.1 ได้รับการตรวจวัดค่าปริมาตรเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (Hematocrit: Hct) และเด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก
2. ลดอัตราการเกิดภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก (ฮีโมโกลบิน \geq 11.5 กรัม/เดซิลิตร/ฮีมาโตคริต \geq 34%) ในเขตสุขภาพที่ 6

ผลการดำเนินงาน

การจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก เด็กอายุ 6-12 ปี เขตสุขภาพที่ 6 ผลงาน ร้อยละ 61.03 ยังไม่ผ่านค่าเป้าหมาย แต่มีแนวโน้มการดำเนินงานที่ดี ด้วยปีที่ผ่านมาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลต่อการเปิดภาคเรียน ทำให้การดำเนินงานยังไม่ถึงเป้าหมายที่กำหนด ส่วนการตรวจ Hct. เด็ก ป.1 พบว่า มีเด็กได้รับการตรวจ ร้อยละ 47.35 ของเป้าหมาย ส่วนผลเลือดอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูล

ที่มา ข้อมูล HDC วันที่ 1 สิงหาคม 2564

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลสุขภาพ เขตสุขภาพที่ 6 วันที่ 1 สิงหาคม 2564

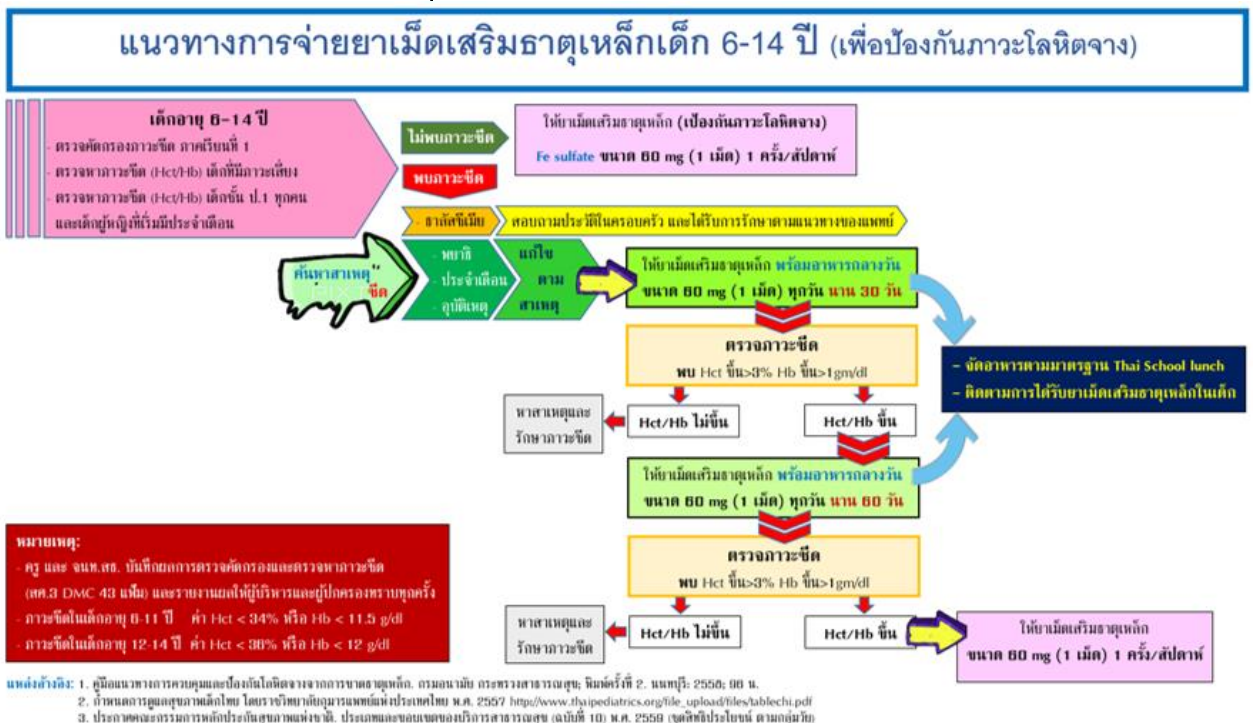
ภาคผนวก

1. แนวทางการดำเนินงาน “แผนงานบริการยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก” ปีงบประมาณ 2564

กลุ่มเป้าหมาย	ขอบเขตบริการ
เด็ก ป. 1	ตรวจวัดค่าปริมาณเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (Hematocrit: Hct) 1 ครั้ง
6-12 ปี	1. รับประทานยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก 60 มิลลิกรัมต่อสัปดาห์ จำนวน 32 สัปดาห์ 2. บริการติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ เช่น - กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ แต่ละหมู่ให้หลากหลาย โดยเฉพาะอาหารที่มีธาตุเหล็กสูง เช่น อาหารประเภทเนื้อสัตว์ต่าง ๆ เช่น เนื้อหมู เป็ด ไก่ ปลา ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ของเนื้อสัตว์ เช่น ตับ เลือด ฯลฯ - กินอาหารที่มีวิตามินซีสูง พร้อมมื้ออาหารหลัก เพื่อส่งเสริมการดูดซึมธาตุเหล็ก - งดกินอาหารที่มีการขัดขวางการดูดซึมธาตุเหล็ก พร้อมมื้ออาหาร เช่น นม และผลิตภัณฑ์จากนม ชา กาแฟ อาหารที่มีส่วนประกอบของถั่วเหลือง เป็นต้น

หมายเหตุ : กลุ่มเป้าหมายคือ ประชากรไทยที่มีเลขประจำตัว 13 หลัก อายุ 6-12 ปี

2. แนวทางการจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก 6-12 ปี เพื่อป้องกันภาวะโลหิตจาง

- จัดอาหารตามมาตรฐาน Thai School Lunch

- ติดตามการได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กในเด็ก

หมายเหตุ:

ครู และ จนพ.สอ. บันทึกผลการตรวจคัดกรองและตรวจหาภาวะซีด (สค.3 DMC 43 แฟ้ม) และรายงานผลให้ผู้บริหารและอยู่ปฎิบัติตามตรงทุกครั้ง

ภาวะซีดในเด็กอายุ 6-11 ปี ค่า Hct < 34% หรือ Hb < 11.5 g/dl

ภาวะซีดในเด็กอายุ 12-14 ปี ค่า Hct < 38% หรือ Hb < 12 g/dl

แหล่งอ้างอิง:

1. คู่มือแนวทางการควบคุมและป้องกันโลหิตจางจากสารธาตุเหล็ก. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 2. หมายเลข: 2556. 80 น.

2. ฐานความรู้ของบุคลากรในวัย โดยราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. พ.ศ. 2557. http://www.thaipediatrics.org/files_upload/files/cbbblechi.pdf

3. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. ประเภทของขอบเขตของบริการสาธารณสุข (ฉบับที่ 16). พ.ศ. 2556 (ใช้ได้กับเว็บไซต์ ดนงกฤตวิทย์)